

повноважень; характер взаємовідносин між АМКУ та суб'єктами господарювання; питання підтримання балансу між публічно-правовими та приватноправовими інтересами.

Ключові слова: Антимонопольний комітет України, антимонопольне право, повноваження АМКУ.

Аннотация

Шкляр С. В. К вопросу о расширении полномочий Антимонопольного комитета Украины при взаимоотношениях с субъектами хозяйствования. — Статья.

В статье исследуются отдельные вопросы полномочий Антимонопольного комитета Украины, в частности предлагаемые изменения в законодательство, которыми предусматривается уточнение ныне существующих полномочий; характер взаимоотношений между АМКУ и субъектами хозяйствования, вопрос поддержания баланса между публично-правовыми и частноправовыми интересами.

Ключевые слова: Антимонопольный комитет Украины, антимонопольное право, полномочия АМКУ.

Summary

Shklyar S. V. To the question of powers enhancement of Antimonopoly Committee of Ukraine in the relationships with undertakings. — Article

In this article the author analyses the separate questions of the powers of Antimonopoly Committee of Ukraine, in particular proposed legislation changes, which are aimed to clarify current powers of antitrust authorities; character of relationship between AMCU and legal entities; the question of balance between public and private interests.

Keywords: Antimonopoly Committee of Ukraine, antitrust law, powers of AMCU.

УДК 336.225

О. Г. Трофименко, Н. І. Логінова

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Актуальність роботи. З метою адаптації фінансової системи держави до технологій, притаманних високорозвиненим ринковим суспільно-економічним відносинам, модернізацію податкової служби України слід здійснювати із впровадженням новітніх інформаційних технологій на всіх рівнях ієрархічної структури податкової системи, ефективність широкого застосування яких в усіх галузях доведена часом.

Фундаментальною основою інформатизації Державної податкової служби України (ДПСУ) є створення високоорганізованого середовища, яке, з одного боку, має включати й об'єднувати в рамках всієї податкової служби України інформаційне, телекомунікаційне, комп'ютерне, програмне забезпечення, інформаційні технології, мережі ЕОМ, бази даних і знань, інші засоби інформатизації, а з іншого боку — забезпечувати можливість створення і використання ефективного системно-аналітичного апарату, що дозволить на якісно новому рівні інформаційного обслуговування провадити як повсякденну оперативну

роботу, так і системний аналіз стану та перспектив діяльності податкової служби в цілому; приймати науковообґрунтовані рішення щодо реалізації податкової політики України [1]. Але проблема полягає в тому, що у зв'язку з економічною кризою процес розвитку й удосконалення ДПСУ здійснюється занадто повільно, а недостатній динамізм процесу інформатизації може призвести до суттєвих небажаних результатів діяльності [2].

Мета статті полягає в проведенні аналізу та узагальненні існуючого стану інформатизації податкової системи, виявленні проблем упровадження її в діяльність податкових органів різного рівня, пропонуванні пріоритетних напрямів, спрямованих на вирішення проблем управління інформаційними ресурсами органів податкової служби України.

Ступінь наукової розробки. За останній час проблемам реформування податкової служби присвячені серйозні і загально визнані наукові роботи таких вітчизняних вчених, як: О. М. Бандурка, Р. А. Калюжний, М. Я. Швец, В. О. Шамрай, О. О. Чикаренко, В. Л. Андрущенко, М. А. Сендзюк, А. М. Соколовська, Т. І. Єфименко, А. О. Максютя, О. М. Розум, І. Ф. Рогащ, С. М. Серьогін, проте з урахуванням значних обсягів і глибини цих праць аспекти інформаційного забезпечення у цій сфері були розкриті недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Ефективне вирішення широкого спектра проблем процесу інформатизації податкової системи — одна із ключових складових програми модернізації ДПСУ, що фінансується Світовим банком. Проектом цієї програми передбачається створення сталої системи отримання державних доходів на основі добровільного виконання платниками податків вимог податкового законодавства та компетентного, чесного, неупередженого адміністрування податків, сприяння розвитку підприємництва та в цілому — економічному піднесенню держави. Значне відставання від термінів реалізації цієї програми викликає необхідність зосередження на ключових завданнях та стрімкого пошуку методів вирішення даної проблеми.

Пріоритетними напрямками інформатизації ДПСУ на даному етапі є:

- автоматизація внутрішньої діяльності податкових органів і роботи з платниками податків з використанням сучасних інформаційних технологій з метою уніфікації методів роботи органів ДПС України з податковими службами країн ЄС;
- залучення новітніх технологій інформування та заохочення платників податків до повного переходу на електронну форму подачі звітності;
- розширення можливостей електронного сервісу розгляду звернень громадян через мережу Інтернет;
- використання новітніх методологічних інструментів з аналізу та прогнозування в ДПСУ, впровадження яких значно покращить якість прогнозування податкових надходжень основних податків (ПДВ, податок на прибуток та податок з доходів фізичних осіб) в залежності від змін основних макроекономічних факторів;
- модернізація програмно-технічного комплексу єдиної корпоративної мережі з метою об'єднання всіх структурних ланок податкової служби для забезпечення більш ефективної взаємодії;

- впровадження новітніх методів економіко-математичного моделювання і сучасних інформаційних технологій у прогностно-аналітичній роботі органів ДПСУ для автоматизованого виявлення тіньових елементів економіки та підвищення ефективності оперативно-розшукових заходів;
- доопрацювання інформаційної системи з обміну інформацією з метою автоматизованого опрацювання декларацій про доходи;
- істотне підвищення продуктивності праці службовців державних податкових адміністрацій внаслідок використання сучасних інформаційних технологій у роботі податкових служб на кожному з її етапів;
- оновлення та вдосконалення програмно-апаратних комплексів для забезпечення оперативного безперебійного функціонування автоматизованих інформаційно-аналітичних систем центрального та обласних рівнів податкової служби.

Інформатизація податкової служби є складовою Національної програми інформатизації України. Тому для просування інтеграційних ініціатив і реалізації рішень у сфері оподаткування слід дотримуватись принципів сумісності об'єктів інформатизації ДПСУ та інших органів державного управління [3]. Крім того, повинні враховуватися угоди України із зарубіжними країнами з питань оподаткування, а також досвід інших країн у сфері інформатизації податкової служби.

Незважаючи на суттєві відмінності законодавчих баз різних держав та притаманні кожній з них власні форми й методи адміністрування податків, процес обміну досвідом є потужним стимулом до пошуків раціонального зерна, що може прорости на вітчизняному ґрунті. Як свідчить історія успішного розвитку податкових відомств іноземних держав, зокрема колишніх радянських республік, нова якість стандартів ведення бізнесу безпосередньо залежить від готовності та здатності податкової служби до реформування. У цьому сенсі показовим є досвід запровадження реформ у країнах Балтії [4].

Головною умовою отримання членства ЄС для цих країн була модернізація податкової системи, зокрема повна інформатизація відносин з платниками податків. Відтак поступово функції адміністрування та контролю передавалися до центральних підрозділів податкових відомств і водночас скорочувався штат працівників. У регіонах залишилися тільки структурні підрозділи, які виконують функцію суто обслуговування платників податків. Кардинальне рішення про переведення платників на практично стовідсоткове подання звітності в електронному вигляді через Інтернет дозволило податковим службам кожної з країн Балтії сформувати обширну багаторічну податкову історію своїх платників. Зараз це неабияк сприяє здійсненню оперативного та якісного взаємобміну необхідними даними як у межах країни, так і на території Єврозони. Водночас платники охоче підтримали можливість безконтактного спілкування з податковою службою. Цікавим, з точки зору залучення досвіду, є те, що платникам податків надається можливість ознайомитися з фіскальними реєстрами платників податків не лише своєї країни, а й усього Євросоюзу.

Досить цікавий і досвід інших країн, які запровадили електронну форму звітності [5]. Наприклад, у Словенії систему електронної податкової звітності

використовують для заповнення заявок на відшкодування ПДВ під час обміну товарами серед країн Європейського Союзу; крім того, вона дає змогу фірмам з країн, що не є членами ЄС, зареєструватися і сплачувати ПДВ із он-лайн-продажу для будь-якої країни Європейського Союзу, відповідно до директиви ЄС про електронну торгівлю. Подання звітності у Франції відбувається через Інтернет, де можна порахувати свої податки, вибираючи потрібне поле, заповнюючи обов'язкові рядки, відповідаючи на запитання. Причому зробити калькуляцію можна як на поточний період, так і підрахувати свої податки на майбутнє.

Дотримуючись демократичних принципів, працівники податкової служби України вже чимало встигли зробити для втілення у життя повної інформатизації відносин з платниками податків. Передача функцій адміністрування та контролю до центральних підрозділів податкових відомств дозволила провести у 2011 році двадцятивідсоткове скорочення штату працівників.

Впровадження нових механізмів звітування платників податків шляхом подання податкової звітності засобами електронного зв'язку залишається для органів ДПСУ одним із важливих напрямків поліпшення процесу обслуговування платників податків. Використовуючи такий формат подання звітності, можна уникнути черг, зекономити час та гроші, які витрачаються на доставку звітності до податкових органів. До того ж програмне забезпечення звітності автоматично виконує чимало спеціальних розрахунків та самостійно знаходить помилки. Подаючи звітність в електронному вигляді, не треба перенавчатись, адже сторінки електронної форми звітності повністю відповідають звітному документу на паперових носіях, а система електронних ключів робить електронну звітність захищеною від стороннього втручання, як навмисного, так і випадкового [6].

Перехід на електронну форму подачі звітності дозволяє суттєво знизити витрати на перевірку звітних документів платників податків, значною мірою скоротити витрати часу платників податків на взаємодію з податковою адміністрацією, автоматизувати процес опрацювання єдиної бази даних для проведення аналізу господарської діяльності, оптимізувати роботу державних податкових інспекцій, зекономити державні кошти, мінімізувати можливі зловживання у податковій сфері.

Обов'язковість подання звітності в електронному вигляді за допомогою мережі Інтернет через централізовану автоматизовану систему «Єдине вікно подання електронної звітності» було на законодавчому рівні закріплено у Податковому кодексі України, який набрав чинності з 1 січня 2011 року. Завдяки цьому впровадження такої форми подання звітності відбувається доволі швидко. Так, за звітами управління масово-роз'яснювальної роботи та звернень громадян ДПА в Одеській області, у вересні — жовтні 2011 року перевагу поданню звітності з ПДВ із застосуванням електронного цифрового підпису надали понад 8 тисяч великих та середніх підприємств Одещини, що складає близько 90 відсотків платників ПДВ цієї категорії [7]. Як зазначила заступник начальника управління інформатизації процесів оподаткування ДПСУ в Одеській області

Ольга Сверида в ході засідання «круглого столу» з актуальних питань впровадження електронного документообігу в органах державної влади, за 2011 рік цей показник збільшився більш як на 20 відсотків, а з початку поточного 2012 року послугою надання податкової звітності засобами Інтернет скористалися більш як 13 тисяч платників податків Одеської області. Загалом в масштабах всієї України у 2011 році органами ДПСУ прийнято 2 657 тис. декларацій з ПДВ, з них 2 242 тис. (тобто 84 %) в електронному вигляді, що майже в 3 рази більше, ніж у 2010 році [8]. Отже, використання інформаційних ресурсів дозволило суттєво збільшити швидкість і якість рішень, які приймаються робітниками органів ДПСУ, що, в свою чергу, позитивно вплинуло на рівень податкових надходжень до бюджету.

Швидкому переведенню платників на електронну форму подання звітності значно сприяло широке інформування населення за допомогою ЗМІ. Це нововведення було добре сприйняте платниками, оскільки надало можливість безконтактного спілкування з податковою службою в зручний для себе час. Взагалі, інформування про діяльність податкової служби та роз'яснювальна робота серед платників поступово неодмінно має привести до зростання загального рівня економічної культури і толерантності у державі як ознаки зрілого суспільства.

Саме із впровадженням у життя системи електронного документообігу наша держава наблизиться до світових економічних стандартів, адже більшість розвинутих країн світу давно відмовилася від паперового документообігу і віддала перевагу електронним деклараціям. Понад 60 країн використовують електронну форму звітності.

Висновки. На жаль, використання сучасних технологій в органах ДПСУ стримується недостатнім фінансуванням, обмеженою кількістю спеціалістів у сфері інформаційних технологій, не вирішеними проблемами розробки алгоритмів автоматизованого опрацювання поданої звітності і недостатнім рівнем підготовки користувачів інформаційних систем. А невпинний розвиток науково-технічного прогресу вимагає постійного вдосконалення автоматизованих систем електронного документообігу з метою аналізу економічних індикаторів для недопущення створення платниками податків схем мінімізації, тобто вживання для цього превентивних заходів. Всі ці заходи у діяльності податкової служби країни спрямовані, врешті речт, на забезпечення справедливого і пропорційного розподілу податкового навантаження та отримання державою стабільних доходів, захищених від небажаних економічних коливань. Залучення для цього позитивного загальноєвропейського досвіду податкової політики сприятиме співпраці з цими країнами і гармонізації із законодавством європейської спільноти.

Література

1. Рогач І. Ф. Інформаційні системи у фінансово-кредитних установах: Навч. посібник / І. Ф. Рогач, М. А. Сендюк, В. А. Автолюк. — К.: КНЕУ, 1999. — 216 с.
2. Бандурка О. М. Реформування податкової служби — справа невідкладна / О. М. Бандурка, О. П. Угровецький // Форум права. — 2009. — № 2. — С. 25–29.

3. Чикаренко О. О. Програма модернізації Державної податкової служби України: сучасний стан і проблеми / О. О. Чикаренко // Публічне адміністрування: теорія та практика : Електронний збірник наук. праць. — Випуск 1(1) / 2009. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-01/index.html>. — Назва з екрану.
4. Низова О. Реформування податкової системи — процес незворотний // Вісник податкової служби України. — Липень, 2011 р. — № 28 (648). — С. 11–12.
5. Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.dpa.cv.ua/index.php?option=com_contentview=article&id=8367:2011-10-05-15-39-21&catid=178:2009-06-07-18-59-30&Itemid=182. — Назва з екрану.
6. Трофименко О. Г. Перспективні напрями інформатизації податкової системи України // Правове життя сучасної України. — Т.1: матер. міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). / Націонал. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса : Фенікс, 2012. — С. 488–490.
7. Звітність в електронному вигляді. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nalog.od.ua/elzvrit.php?tid=50>. — Назва з екрану.
8. Звіт про виконання плану основних питань економічної та контрольної роботи ДПС України на 2011 р., затвердженого наказом ДПА України від 08.02.11 № 74. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=212518&cat_id=46611. — Назва з екрану.

Анотація

О. Г. Трофименко, Н. І. Логінова. Деякі аспекти інформатизації податкової служби України. — Стаття.

У статті розглядається існуючий стан інформатизації Державної податкової служби України. Конкретизовано пріоритетні напрями інформатизації податкової служби на сучасному етапі. Проаналізовано можливості застосування досвіду різних країн Європейського Союзу щодо інформатизації відносин з платниками податків у нашій країні.

Ключові слова: інформатизація; інформаційні технології; податкова служба; електронна форма; платники податків.

Аннотация

Е. Г. Трофименко, Н. И. Логинава. Некоторые аспекты информатизации налоговой службы Украины. — Статья.

В статье рассматривается существующее состояние информатизации Государственной налоговой службы Украины. Определены приоритетные направления информатизации налоговой службы на современном этапе. Проанализированы возможности применения опыта разных стран Европейского Союза по информатизации отношений с плательщиками налогов в нашей стране.

Ключевые слова: информатизация; информационные технологии; налоговая служба; электронная форма; плательщики налогов.

Annotation

E. G. Trofimenko, N. I. Loginova. Some aspects of informatization of Tax Service of Ukraine. — Article.

In article examines the current status of informatization of Tax Service of Ukraine. Priority directions of the informatics of tax service were defined at present. The analysis of the possibility of using experience of different country European Union's by the informatization of taxpayers in our country.

Keywords: informatization; information technologies; tax service; electronic form; taxpayers.